

Нагорнюк Ольга Володимирівна,
курсант ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Мостепанюк*
Людмила Олександрівна

ІНСТИТУТ ПРОБАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено суть пробації, функції пробації, підстави для її застосування та соціальну доцільність застосування пробації.

Ключові слова: пробація, функції пробації, підстави застосування пробації, доцільність застосування пробації.

Summary. The article summarizes the essence of probation, the function of probation, the grounds for its application and the social expediency of the application of probation.

Key words: probation, probation functions, grounds for probation, expediency of probation.

З моменту вступу в дію в 2001 році у Кримінальному кодексі України (далі – КК) з'явилося ряд нових, альтернативних позбавленню волі, видів покарань. Крім того, у законодавстві передбачено можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням. На сьогодні, контроль за виконанням таких покарань покладено на кримінально-виконавчу інспекцію Державної кримінально-виконавчої служби. Суть пробації полягає у встановленні нагляду за засудженим з покладенням на нього певних зобов'язань й обмежень, без ізоляції його від суспільства, а саме: відвідувати центри пробації, брати участь у певних різновидах діяльності, дотримуватися законослухняної поведінки. Для здійснення цієї та інших функцій створена служба пробації, головною метою якої є захист суспільства, попередження повторних злочинів, сприяння реінтеграції правопорушника в суспільство [1].

Однією з найважливіших форм діяльності пробації є досудова, яка здійснюється на стадії розслідування злочину. При цьому, забезпечується збір інформації про правопорушника з метою надання допомоги суду у визначенні найбільш ефективного для даної особи виду покарання (позбавлення волі чи іншого альтернативного покарання) на основі прогнозу подальшої поведінки особи та можливостей її виправлення у в'язниці чи на волі. Ця функція дає суду можливість отримати додаткову інформацію про особу, яка не завжди може бути отримана в ході слідства, дозволяє розробити програми виправлення засудженого, якщо судом йому буде призначено

альтернативний вид покарання або програми виховного впливу на нього у місцях позбавлення волі [1].

Закон України «Про пробацію» розроблявся з урахуванням європейських стандартів пробації. Із дванадцяти функцій служб пробації, визначених Правилами Ради Європи про пробацію, на орган пробації України покладені наступні (за виключенням програм відновного правосуддя, роботи з потерпілими від злочинів, засудженими-іноземцями та умовно-достроково звільненими від покарання у виді обмеження або позбавлення волі):

- забезпечення суду досудовими доповідями про обвинувачених;
- здійснення нагляду за засудженими;
- виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт;
- реалізацію пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- соціально-виховну роботу із засудженими;
- підготовку до звільнення засуджених, які відбувають покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі на певний строк. [2].

Під час вирішення питання про застосування до особи пробації суд зважає на характер вчиненого злочину та соціально-психологічну характеристику особи обвинуваченого або засудженого, яку готує персонал органу пробації або адміністрація установи виконання покарань [3].

Підставою для застосування пробації є:

- 1) письмовий запит суду до органу пробації про надання досудової доповіді щодо обвинуваченого;
- 2) обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт;
- 3) обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до позбавлення волі на певний строк;
- 4) обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до обмеження волі;
- 5) обвинувальний вирок суду, яким особу звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- 6) ухвала суду про заміну покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт;
- 7) ухвала суду про звільнення від відбування покарання вагітної жінки або жінки, яка має дитину віком до трьох років;

8) акт про помилування, яким засудженому замінено покарання або невідбуту частину покарання покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт [3].

Соціальна доцільність застосування пробації є очевидною. На особливу увагу заслуговує реабілітаційний аспект пробації: при її застосуванні головною метою вважається не покарання, а соціальна реінтеграція в суспільство та виправлення засуджених. Головне, щоб при формуванні нового кримінально-виконавчого законодавства законодавець уникнув крайнощів і механічного копіювання досвіду інших країн, адже слід сприймати і впроваджувати те, що органічно впирається в національні правові традиції та культуру українського народу. Реалізація інституту пробації дозволить суттєво поліпшити умов тримання засуджених осіб та осіб, взятих під варту, вдосконалити рівень організації соціально-виховної та психологічної роботи, підвищити ефективність діяльності та рівень професійної підготовки персоналу органів та установ виконання покарань.

Проаналізувавши дану тематику, можна зробити висновок, що застосування пробації має свої переваги і недоліки. На мою думку, переваги є як для особи, яка вчинила злочин, так і для суспільства й держави в цілому. До них можна віднести можливість виправитись без перебування у місцях позбавлення волі, справедливе здійснення правосуддя, зниження злочинності, позитивний економічний ефект: утримання правопорушника у місцях позбавлення волі набагато дорожче для держави, ніж перебування на пробації, дотримання міжнародних стандартів та інші. Тому розвиток пробації є актуальним питанням у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Пробація. Проблеми її запровадження в Україні. URL: <http://old.minjust.gov.ua/13956>.

2. Впровадження пробації в Україні. URL: <http://meriatokmak.gov.ua/index.php/98-vprovadzheniya-probatsiji-v-ukrajini>.

3. Про пробацію: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 160-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.